Аркадзь Куляшоў
балада “Маці”
(урок беларускай літаратуры, 8 кл.)

Галіна Сухава,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры
гімназіі №5 г. Віцебска

© Nastaunik.info
2017

Аркадзь Куляшоў (1914-1978)

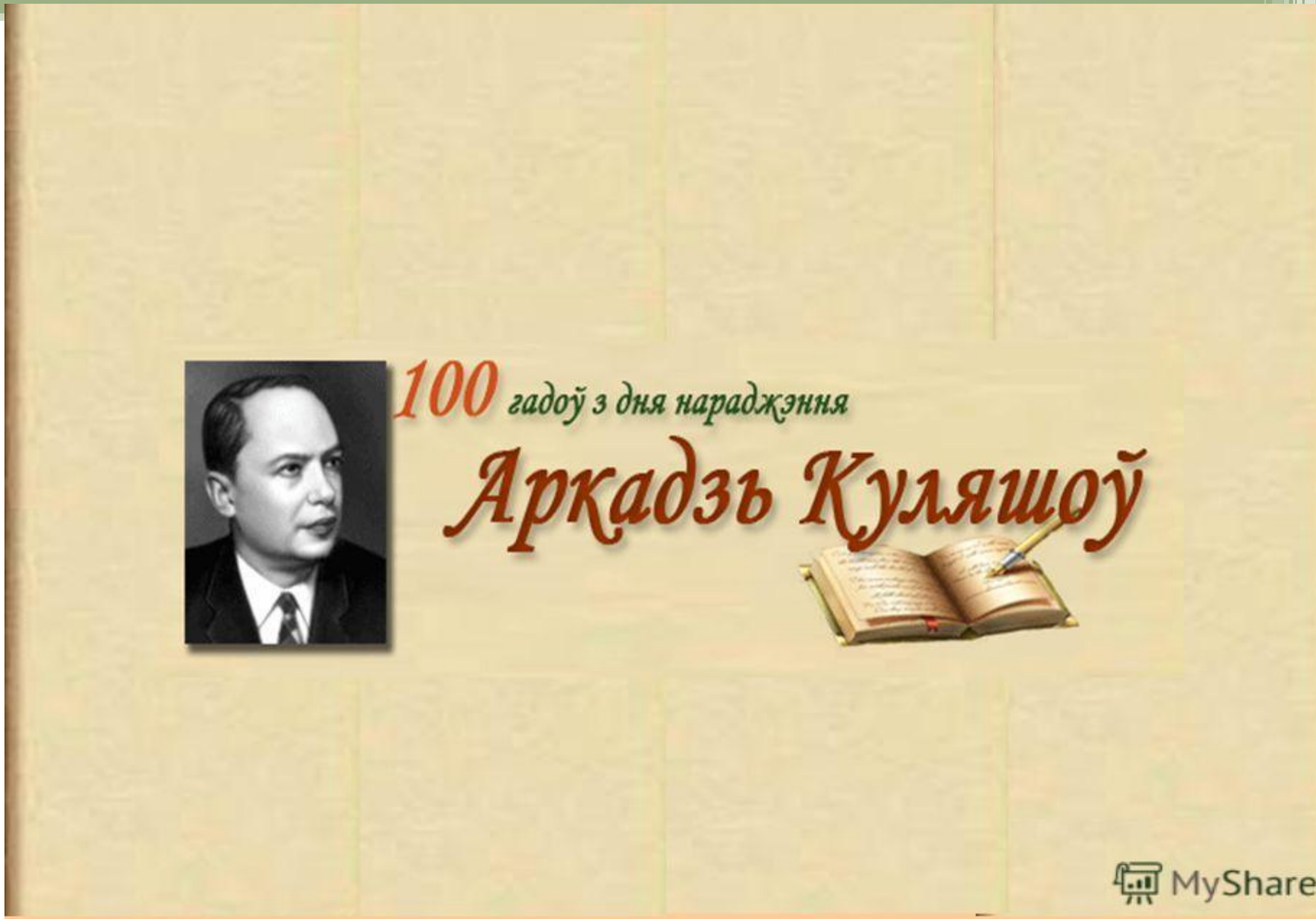

Што ўслаўляе балада Аркадзя Куляшова “Маці”?

Балада Аркадзя Куляшова “Маці”

Баладу чытае Сяржук Сокалаў-Воюш

24 Äîðîæêà 24.wma

На што будзем звяртаць увагу

1. Асоба Аркадзя Куляшова
2. Балада як жанр ліра-эпасу
3. Замова як аснова твора
4. Кампазіцыя твора
5. Вобразы зерня, дарогі, вярбы, каменя
6. Час напісання балады “Маці”

Аркадзь Куляшоў “Бывай…”

Аркадзь Куляшоў

На Бранскім фронце, 1943

24 чэрвеня А. Куляшоў пакідае разбураны Мінск, пяшком прайшоўшы « горкі шлях » да Оршы, а ў Калініне добраахвотна ўступае у рады Чырвонай Арміі. Пасля вучобы ў Ноўгарадскім ваенна-палітычным вучылішчы А. Куляшоў працуе у армейскай газеце « Знамя Советов ». На старонках франтавога друку паэт расказвае пра суровую праўду змагання з фашысцкімі вылюдкамі, пра мужнасць і стойкасць байца-камсамольца на Бранскім фронце, якога фашысты на марозе аблілі вадой, пра безыменнага мінаметчыка, які на сваім участку стрымлівае наступленне фашысцкай дывізіі.

MyShared

Чаму Аркадзь Куляшоў піша баладу, а не верш?

- Балада - раматычна напружаны, сюжэтны ліра-эпічны верш казачна-фантастычнага, легендарна-гістарычнага ці гераічнага зместу.
- У аснове балад ляжаць незвычайныя, нярэдка трагічныя падзеі ў жыцці чалавека, гераічныя моманты ў жыцці грамадства, пэўнага сацыяльнага асяроддзя.

Балада

- У гады Другой сусветнай вайны Аркадзь Куляшоў стварыў цэлы баладны цыкл пра подзвіг беларускага народа ў часы ліхалецця, у рамках якога вылучаюцца вершы-балады “Ліст з палону”, “Балада аб чатырох заложніках”, “Маці”.
- Яны грунтуюцца на пэўных выпадках, эпізодах, здарэннях і з’яўляюцца адбіткам суровай біяграфіі ваеннага пакалення.

Сюжэтная аснова балады “Маці” - замова

Так завуцца слоўныя творы чалавека, якімі ён спрабуе кіраваць сіламі прыроды на сваю карысць. І ці то з просьбамі, ці то з пагрозамі ды загадамі звяртаўся чалавек да розных прыродных сіл і з’яў.

Замовы казаліся з вялікім пачуццём і ўвасабленнем, чулым, і прыгожым словам. Даючы, як здавалася людзям, патрэбныя вынікі, замовы пераходзілі з вуснаў у вусны, з роду ў род.

Замова і малітва - паняцці сходныя, толькі ў замове пераважае загад, а ў малітве просьба.

Знайдзіце ў тэксце сюжэт народнай замовы

На бітву крывавую сына праводзіўшы з хаты,
На шчасце і ўдачу пасеяла маці зярняты.
Калі дачакаецца маці з тых зерняў усходу,
Сын прыйдзе з паходу,
Са славаю прыйдзе з паходу.

Паспрабуйце патлумачыць сакральнае значэнне названых магічных дзеянняў?

Можна сказаць, што яны перадаюць пакуту, гора маці?

У народным разуменні ў чым прызначэнне замовы?

Чаму замова ў баладзе А.Куляшова не дапамагла маці?

Якое рашэнне прымае лірычная гераіня балады?

Ля каменя ўпала
Цярплівая маці ў знямозе,
У роспачы скардзіцца стала
Знаёмай дарозе:
«Пачуй мае словы,
Улашчы свой камень суровы,
За гэта вярбою
Гатова я стаць над табою…

Чаму не ўдалося дамовіцца з дарогай?

Якое наступнае рашэнне прымае лірычная гераіня?

З дарогі ўставала
І каменю маці казала:
«Вады табе мала
І матчыных слёз табе мала,
Цяпер я крывёю
Сваёю
Цябе праклінаю:
Ты станеш зямлёю,
А каменем стану сама я».

І тройчы такою
Кляцьбою
Той камень праклята.
Стаў камень зямлёю,
Сама ж яна каменем стала.

Кампазіцыя балады

- На якія лагічныя часткі вы падзялілі б твор?
- Падумайце, якое значэнне мае будова твора для выражэння ідэі. **Абмяркуйце ў парах.**
- Якім бы вы назвалі фінал твора - трагічным ці жыццесцвярджальным?
- Які жанр вуснай народнай творчасці нагадвае твор?

Сістэма вобразаў у баладзе

Паспрабуйце патлумачыць вобразную сімволіку балады:

- **Зерне –**
- **Камень –**
- **Дарога –**
- **Вярба –**

Паэт у баладзе двойчы звяртаецца да вобраза каменя. Ці заўсёды размова ідзе пра адно і тое ж?

“Балада аб чатырох заложніках”

...Татка, татка... забыў нас... пакінуў.
- Спі, засні, - суцяшае кабета, -
Спі, сынок, не твая гэта справа.
Спі, наш татка не прыйдзе,
На гэта
Ён не мае бацькоўскага права.
Ноч праходзіць,
Сонца ўзыходзіць,
Заспявалі жаўранкі ў полі.
Іх выводзяць салдаты
За краты.
Хлопчык рад і сонцу, і волі.
Іх салдат
Дда сцяны прыстаўляе.

Цэліць кат
У льняныя галовы,
Пачынае
З сына Міная.

Стрэл.
Упаў хлапчук трохгадовы...
Кат ізноў пісталет узнімае...
На сцяне - заложнікаў цені...

Вось і ўсё.
Перад бацькам Мінаем
Станьце, ўсе бацькі, на калені!

Чэрвень 1942 г.

Помнік Анастасіі Акацьеўне Ларыёнавай у Омску

Помнік Марыі Мацвееўне Фраловай. Расія

Помнік салдацкай маці Праскоўі Ерамееўне Валодзічкінай. Расія

Помнік
Настассі
Фамінічне
Купрыянавай.
Жодзіна.
Беларусь

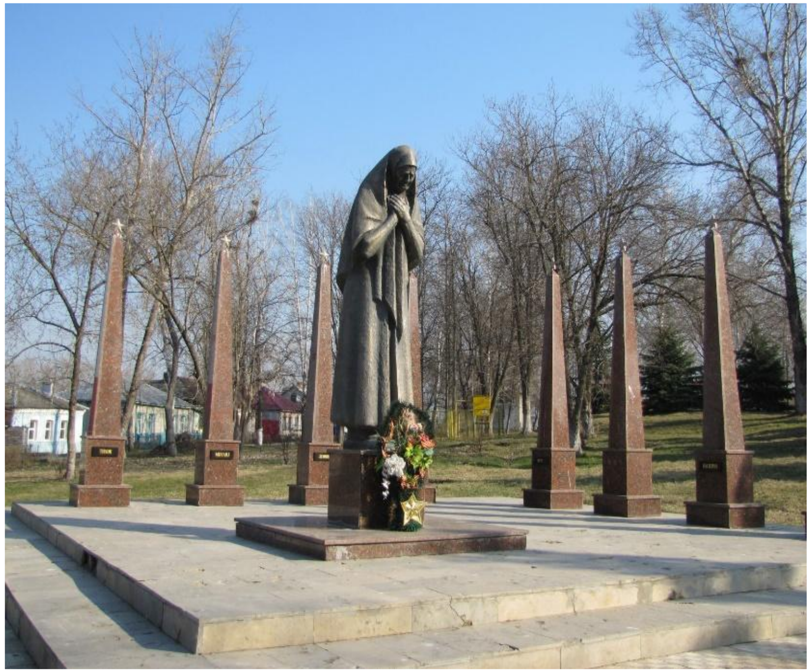

Што ўслаўляе балада Аркадзя Куляшова “Маці”?

На што будзем звяртаць увагу

1. Асоба Аркадзя Куляшова
2. Балада як жанр ліра-эпасу
3. Замова як аснова твора
4. Кампазіцыя твора
5. Вобразы зерня, дарогі, вярбы, каменя
6. Час напісання балады “Маці”

Адказ на ключавое пытанне ўрока

Што ўслаўляе балада
Аркадзя Куляшова “Маці”?

Дамашняе заданне